…spraak, gehouden in de Vergadering van den Grooten Kerkenraad der Ned. Port. Israëlitische gemeente te 's Gravenhage, op Donderdag, den 21 Julij 1842, bij gelegenheid der installatie van den Heer J. Ferrares, als Opper-rabbijn der gemeente.

Mijne Heeren, geachte medeleden ~~van~~ in den grooten Kerkenraad, en ~~verdere~~ verdere toehoorders!

Voordat het boek der profeten voor altijd zou worden gesloten, werden daarin op de laatste bladzijde de volgende gedenkwaardige woorden ter nedergeschreven: (1)

„Gedenkt de wet van Mozes, mijnen knecht, die ik hem bevolen heb op Horeb aan gansch Israel, de inzettingen en de regten."

Krachtvolle en kernachtige waarschuwing, die in weinige woorden het heerschende, het overal doorstralende denkbeeld onzer godsdienst uitdrukt, die Israel nogeens en voor het laatst herinnert, dat het de Wet van Mozes, en deze alleen is, die onveranderd, onverminkt, in al hare oorspronkelijke zuiverheid, de eerste grondslag moet zijn van deszelfs godsdienstige, maar ook van deszelfs burgerlijke en maatschappelijke instellingen.

De dag van heden is een schoon en treffend bewijs, dat de Propheet voor ons niet te vergeefs gesproken heeft, dat zijne laatste woorden tot het oude volk onzer vaderen gerigt, voor onze gemeente niet zijn verloren gegaan.

Daarom immers was het, dat gij hem, den waardigen leeraar dien wij heden in ons midden inwijden, hebt tot U geroepen, opdat hij de wet van Mozes en zijne inzettingen en regten, onder ons zou prediken en verkondigen, opdat hij onze kinderen daarin zou opleiden en onderwijzen; daarom immers was het, dat gij gewild hebt, dat de eerste plaats binnen onze Synagoge, sedert zestien jaren ledig en verlaten, niet langer onvervuld zou blijven.

Zestien jaren geleden nu juist ontviel ons onze laatste leeraar; zestien jaren geleden, op hetzelfde tijdstip, dat wij het honderdjarig bestaan van onzen tempel met een godsdienstig feest dachten

(1) Mal. [illegible]

te gedanken; maar toen het feestgewaad, waarmede wij den tempel meenden te versieren, moest worden ter zijde gelegd, om plaats te maken voor rouwfloers en lijkbaar.

En sedert dien tijd, waarom het verzwegen? heeft onze gemeente weinig voorspoed mogen ondervinden; sedert dien tijd heeft haar menige bloedige wonde getroffen, ik zal die thans niet vermelden. Eene kwaal echter is er, die niet geheel mag verzwegen worden, omdat zij alleen welligt meer onrustbarend van aard, meer heilloos in de gevolgen was dan alle anderen; maar vooral ook omdat het werk, dat gij heden voltooijen zult, geschapen is, om daaraan, zoo wij hopen, voor altijd, een einde te maken.

Wanneer men, ook in onze dagen, het zoo dikwijls hoort herhalen, dat godsdienst en godsdienstzin behoefte is voor het menschelijke hart; dan zal dit zeker wel niet beteekenen dat die behoefte verzadigd kan worden alleen door uitwendige eeredienst, hoe plegtig, hoe stichtelijk die ook zijn mag, of alleen door blinde opvolging van vormen, hoe veel beteekenend; hoe verkeren, hoe nuttig en noodig soms ook, doch waarvan de groote menigte, als het daarbij blijft, den waren zin begrijpt noch gevoelt.

Er is, bedrieg ik mij niet, in het inwendige van iedere godsdienst, maar van de onze vooral, nog iets anders, iets dat het oog niet ziet, iets dat de zinnen niet streelt, maar dat het hart alleen gevoelt: het is de zedeleer, die den mensch leert hoe hij handelen moet om wel te leven, en gerust te sterven, die hem zijne pligten leert kennen jegens God in de eerste plaats, maar ook jegens zijnen medemensch, jegens de Maatschappij, waarin hij door God geplaatst is, niet alleen om daar voor zich en zijne toekomst te zorgen, maar om daar een nuttig werkend lid te zijn, om daar ieder in zijnen kring, mede te werken tot het groote doel, het meest mogelijke godsdienstig en maatschappelijk welzijn van allen.

Deze waarheid, als ik de gewijde schriften goed gelezen en wel begrepen heb, dan vind ik haar op iedere bladzijde in de wet van Mozes in de schriften der Profeten. En wat anders dan dit zal het te beteekenen hebben, wanneer wij den Propheet (1) in geestdrift hooren uitroepen?

„ Ziet tot twist en gekijf vast gijlieden, en om goddeloosheid me

(1) Jesaias 58/4-8.

Wat baatte het ons, aan den ingang van ons kerkgebouw in gouden letters de woorden te zien prijken van den koninklijken harpzanger „Hoe lieflijk zijn uwe woningen ô Heer der Heirscharen" (1) zoo wij, dien tempel niet konden binnentreden dan om denzelven eenzaam en verlaten te vinden?

In de verte reeds zagen wij de sporen, ik wil niet zeggen van het ongeloof, maar voor het minst van onwetendheid in en onverschilligheid omtrent Israëls godsdienst, als een dreigende en verwoestende vijand op ons aanrukken. In het verschiet reeds hoorden wij de droevig verwijtende stem van een verbasterd nageslacht ons toeroepen: de vaderen hebben onrijpe druiven gegeten, en de tanden der kinderen zijn stomp geworden. – Een oogenblik hebt gij gevreesd, dat er van de godsdienst uwer vaderen, weldra niets meer in wezenlijkheid onder U zou overblijven; en op dat ijsselijk denkbeeld zijt gij teruggeschrikt, gij zijt als uit den doodslaap ontwaakt en gij hebt de wet van Mozes herdacht, herdacht de waarschuwende stem van den Propheet.

Gelukkig, gij zijt voor het dreigende gevaar niet blind geweest, en gij hebt gewerkt zoo lang het nog dag was. Gij hebt de oorzaken der kwaal gezocht en gevonden, en gij hebt het eenige, maar tevens het zekere geneesmiddel aangegrepen.

En daarom zijn wij thans hier vergaderd en daarom is de dag van heden plegtig en gewigtig.

Gewigtig niet alleen voor hen die nu zijn, maar ook vooral voor hen die komen zullen; de boom door U heden geplant zal welig opgroeijen, zal rijke vruchten dragen; uw nakroost tot in het verste geslacht zal die inoogsten, en zal uwe nagedachtenis dankbaar prijzen voor het schoone werk dat gij gesticht hebt.

Gewigtig en plegtig niet alleen voor onze gemeente, maar voor geheel Israël in Nederland. De gebeurtenis, die wij thans beleven, is nieuw onder ons. Maar het voorbeeld door U gegeven is groot en edel; het zal, het moet navolging en weerklank vinden in Israël, want het bewijst, dat maatschappelijke vorming, en vooruitgang en beschaving, in eenen zedelijken zin begrepen, dat de beoefening van kunsten en wetenschappen, geenen waren godsdienstzin uitsluit, maar opwekt, maar aanmoedigt; het bewijst, dat losbandigheid, vernietiging en omverwerping van de bestaande Godsdienst niet onafscheidelijk is van, maar geheel iets anders dan de vurige wensch naar redelijke, mogelijke verbetering, en afschaffing van verouderde en versleten misbruiken, die met het wezen der godsdienst niets gemeens hebben.

Het eerste toch, gij hebt het gewild, gij wilt het nog; maar van het laatste zijt gij afkeerig geweest en gij zijt het nog. Wie uwe bedoelingen m. kennen mag <u>weet</u> <u>dat</u> <u>dit</u> <u>zoo</u> <u>is</u>; en ik heb maar een woord noodig, om het te bewijzen. Hadt gij het laatste gewild, hadt gij de godsdienst van Israël onder

(1) Psalm 84: 2.

niet te slaan; — zou het zulk een vasten zijn, dat ik verkiezen zou dat de mensch zijne ziel eenen dag kwelle, dat hij zijn hoofd kromme gelijk een bies, en eene zak en asch onder zich spreide?

Zoudt gij dit een vasten heeten, en eenen dag den Heere aangenaam

Is niet dit het vasten dat ik verkies, dat gij losmaakt de knoopen der goddeloosheid, dat gij ontdoet de banden des juks en vrij loslatet den verpletterde? Is het niet dat gij den hongerige uw brood mededeelt, en den armen verdrevene in huis brengt? als gij een naakte ziet, dat gij hem dekt?"

Op iedere bladzijde kunnen wij het vinden; Offerhanden, vasten, boetdoening, en alle uiterlijke plegtigheden zijn alleen Gode dan welgevallig, wanneer zij van den brave van den opregte, van den waarlijk godsvruchtige komen! Zoo mij hongerde, zong Israels onvergelijkelijke dochter (1) „ik zou het u niet zeggen; want mijne is de wereld in hare volheid! Zou ik steerenvleesch eten of bokkenbloed drinken? Offert Gode dank en betaalt den Allerhoogste uwe geloften. En roept mij aan in den dag der benaauwdheid; ik zal er u uithelpen, en gij zult mij eeren."

Genoeg geloof ik, om u mijne meening en mijne overtuiging te doen begrijpen; genoeg, om te doen zien, dat onze Godsdienst meer is dan eene leer van ijdele vormen en plegtigheden, en hoe weinig zij haar kennen die haar dit verwijt doen; genoeg om aan te toonen, hoe vruchtbaar zij is in lessen van eene ware, verhevene, goddelijke zedeleer, die den treurende troost biedt, die den bevoorregte door de fortuin, den rijk begiftigde door aardschen voorspoed waarschuwt tegen wereldsche trotschheid en ijdelheid.

Naauwelijks behoef ik het te zeggen, hoe veel van dit schoone, van dit verhevene, van dit waarachtig groote voor menigeen onder ons verloren ging? En hoe kon het anders, zoo lang die vruchtbare akker onbeploegd bleef? Wij hadden niet iemand, die ons die schoonheden van Mozes wetten openbaarde en verklaarde, niet iemand die ze bij het opkomend geslacht voortplantte.

Iedere oorzaak in onze ondermaansche dingen, heeft hare zekere, hare onmisbare gevolgen; en die van het reeds lang betreurde gemis onder ons, hadden zich meermalen doen gevoelen.

(1) Psalm 12 tot 15.

willen uitroeijen, zou dan hij, de leeraar uwer keus, zich in ons midden be-
vinden? Zou hij het geweest zijn, dien gij gekozen hadt? Zou hij het geweest
zijn, die zich als het werktuig van zulke hervormingen, in uwe handen had
overgeleverd?

De gebeurtenis van heden is gewigtig voor geheel Israel in Nederland,
omdat zij het bewijs levert, dat de ware godsdienstige belangen van alle
Israëliten zonder onderscheid van afkomst of oorsprong, bij de Nederlandsche
regering gelijkelijk worden voorgestaan en behartigd en door de Nederlandsche
regering gelijkelijk worden beschermd.

En eindelijk wij naderen heden misschien met eenen grooten stap voorwaarts
op den weg eener vereeniging en verbroedering, die ik geloof en wensch dat eenmaal
komen zal. De leer van den God Israels van den God van Hemel en aarde is
één en eenig, als de God door denzelven beleden; en waarom dan ik vraag het,
want ik vind geen voldoend antwoord, waarom dan zou het volk dat die Heer be-
lijdt ten eeuwigen dage moeten gescheiden en gesplitst zijn. Mozes ontving
immers maar ééne wet van God, ééne wet verkondigde hij zijn volk.

En inderdaad, voor hem die hoopt en gelooft en vertrouwt, dat eenmaal
de dag zal aanbreken der vervulling van de schoonste voorspellingen der Propheten,
de dag waarop onze godsdienst zijn zal die van alle volkeren der aarde; de
dag waarop alle Heidenen den eenigen, eeuwigen God zullen aanbidden; de
dag waarop de wolf zal verkeeren met het lam en het luipaard bij den geitenbok
nederliggen; waarop het zoogkind zich zal vermaken in het hol van den adder;
de dag waarop de Heer de verdrevenen Israëls zal verzamelen, en de verstrooiden
uit Juda vergaderen van de vier hoeken des aardrijks (1); de dag eindelijk
waarop alle de overgeblevenen der Heidenen, naar Jeruzalem zullen komen
om te vieren het feest der loofhutten (2); voor hem zeg ik, die dit alles ge-
looft, hoopt en vertrouwt, zal het wel niet twijfelachtig zijn, dat voor dit alles,
alle verschil van sekte, alle verscheidenheid van gewoonten en gebruiken van
ons moet zijn geweken, en dat Israel moet zijn één, één als God, één als de
wet van Mozes.

Maar genoeg. Ten slotte nog een woord tot U, geachte leeraar!

Het schoone, het gewigtige werk, zoo lang gewenscht, zoo lang
voorbereid, zoo lang verwacht, is dan volbragt. Wij zijn hier bijeengekomen
om daarop het laatste zegel te drukken.

Welkom, hartelijk welkom hier in ons midden, in den boezem uwer
nieuwe gemeente.

Ernstig en gewigtig is de betrekking, die wij met U zullen aangaan;
schoon en edel de band, dien wij gaan aanknoopen.

Plegtig voor U, plegtig voor ons is dit oogenblik voor nu en voor de
toekomst; want de band, die ons vereenigen zal, is niet van eenen dag.

(1) Jesaya 11. – (2) Zacharias 14;13.

maar die is geschapen om van zeer langen duur te zijn, misschien om door den dood alleen verbroken te worden.

Het onze ten minste zullen wij trachten daartoe bij te brengen: alle de achting, al den eerbied, al het vertrouwen, waarop uw verheven stand aanspraak mag maken, gij zult die onder ons vinden. Alle uwe wenschen en begeerten zullen wij trachten te vervullen, gelijk wij wachten en vertrouwen dat gij de onzen zult te gemoet komen.

Schoon is uwe roeping, maar moeijelijk is uwe taak, en zwaar de last dien wij op uwe schouderen hebben geladen. Vervul denzelven met ernst, met waardigheid, met ijver, met liefde.

Gij hebt van mij uwe pligten niet te leeren; gij kent ze te goed en veel beter dan ik bij magte zoude zijn ze u af te schilderen.

Gij weet het, wat wij van u verlangen. Onderhoud en handhaaf de leer van Israëls God onder ons; want weet het en weet het zeker, het zijn niet alleen Israëliten door geboorte en door gewoonte, die U in hun midden hebben geroepen.

Onze kinderen vooral, wij bevelen hen U aan; wij vertrouwen hen aan uwe zorgen. Wij wenschen dat gij hun waren, opregten godsdienstzin en liefde en eerbied voor de Godsdienst van Abraham en van Mozes zult inboezemen, dat gij hen zult opleiden tot gemoedelijke en godvruchtige belijders van ~~hun~~ die Godsdienst, maar tot deugdzame, tot brave, tot nuttige tot werkdadige burgers van den Staat, waarin zij leven, tevens van het land, waarin zij het eerst na eeuwen van vervolging en verdrukking en verdelging, weder vrij konden adem scheppen; en een ~~gastvrij~~ onthaal genieten.

En nu dan predik onder ons de dienst van den eeuwigen God, dien gij belijdt; predik en verkondig iederen dag onder uw volk de leer van liefde, van genade en verdraagzaamheid; en geene andere kunnen wij van den Israelitischen prediker verwachten; want geene andere vindt hij in de heilige schriften die hij verkondigt.

Breng vrede en eendragt onder ons en God ondersteune met welgevallen uwe pogingen; tot het einde uwer dagen schenke hij U, en haar die gij tot de gezellin van uw leven hebt uitverkoren, en die u hare liefde heeft geschonken, geluk en zegen.

In één woord, uw verblijf onder ons zij zoo, dat, wat er ook gebeure, de dag van heden, waarop wij U in den nederigen, huishoudelijken kring onzer gemeente, in ons huis, zonder luister van uiterlijke vertooning hebben willen binnenleiden, in eeuwige gezegende nagedachtenis blijve bij U en bij ons, bij uwe kinderen en bij de onzen.

Spoedig zullen wij U naar onze Synagoge geleiden, en wij bidden den Allerhoogste, dat van het oogenblik af aan, dat gij daar uwen herderlijken zetel zult hebben ingenomen, niemand daar binnen treden zal, die niet uit de volle overtuiging zijner ziel met ons zal kunnen uitroepen: Hoe liefelijk zijn uwe ~~woonden~~ woningen, ô Heer der Heirscharen." Amen.